

FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej”

finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego

w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Horodok, gub. witebska, Cesarstwo Rosyjskie; obecnie Białoruś

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

Pedagogiczne muzeum przy horodeckiej miejskiej szkole (Педагогический музей при Городокском городском училище).

Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub organizacji (biblioteka, towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna

Zbiory muzealne instytucji pedagogicznej/szkoły

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

Muzeum instytucji/szkoły (miejskiej). Dobrze finansowane odgórnie. Zbiory o profilu pedagogicznym. Obiekty reprezentujące wszystkie dziedziny wiedzy wykładane w szkołach podstawowych.

Daty działalności / zakres czasowy:

1909 – 1918

Dostępność

Pełna dostępność, jednak z nakierowaniem na nauczycieli i uczniów.

Typ relacji instytucji wobec pamięci

Mnemoniczna.

Rodzaj pamięci

Narodowa: rosyjska/ religijna: prawosławna

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

Obszar historyczny: wizerunki/obszar techniki: modele/obszar naturalny: okazy medyczne, geologiczne i zoologiczne.

DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIEJ
ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmina/ulica/ nr działki, zmiany siedzib (daty); REGION HISTORYCZNY	Nie istnieje	Budynek miejskiej szkoły cerkiewnej w Horodku (dom Kuksińskiego nr 46, róg ul. Newelskiej i Połatnoj)

DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW	X	X
GODZINY OTWARCIA	X	X
DYREKTORZY	X	Trudno mówić w tym wypadku o stanowisku dyrektora. Chodzi raczej o osobę odpowiedzialną za muzeum. Był nią w 1914 r. nauczyciel – inspektor miejskich szkół Jakow Petrowicz Gorbaczew)
ZARZĄDCA	X	Wileński Okręg Naukowy
Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadaptowany)	X	Adaptowany

INFORMACJE HISTORYCZNE:

Zmiany w nazwach:

Nie stwierdzono

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

„Nie ma wątpliwości, że takie muzea, przedstawiając materiał naukowy, wywołają zainteresowanie w szkołach, ożywią wykładanie i posłużą jako jeden ze środków dla samokształcenia nauczyciela. Można z przekonaniem powiedzieć, że otwarte muzea będą cieszyć się zainteresowaniem nauczycieli i odegrają należyłą rolę w dziele narodowego kształcenia”.

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

Powiat horodecki

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane biograficzne lub krótka charakterystyka)

Wileński Okręg Naukowy

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe dane biograficzne, ważniejsze osiągnięcia)

Nauczyciel – inspektor miejskich szkół, w 1914 r. Jakow Petrowicz Gorbaczew)

Organizacje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

Nie stwierdzono

Szczegółowa historia instytucji

Szkoła początkowa w Horodku powstała w 1886 r. Statut „wyższej początkowej” uzyskała w 1913 r. Rok później uczyło się w niej 138 osób. Dotacja na utrzymanie wynosiła wówczas 7303,50 ruble.

Muzea znajdujące się szkołach początkowych w guberni witebskiej działały na mocy regulaminu z 1872 r. Ulokowane zostały w miastach powiatowych guberni. Zarządzać nimi, według sprawozdania za 1909 r., nauczyciele – inspektorzy miejskich szkół (w wypadku muzeów mieszczących się przy placówkach państwowych) i starsi nauczyciele szkół cerkiewnych. Teoretycznie powstały w tym samym czasie, w 2 poł. 1909 r., i zostały wyposażone w identyczny sposób. Otrzymały mianowicie z dyrekcji Wileńskiego Okręgu Naukowego 141 poz. pomocy naukowych o wartości 269,61 rubli (co do szczegółów na temat zestawu tematycznego kolekcji zob. rubryka: „Zbiory”). Obok muzeów, w wybranych szkołach powiatowych mieściły się – odrębnie traktowane – centralne biblioteki nauczycielskie. W sprawozdaniu za 1914 r. stwierdzono, że: „takie wspólne położenie muzeów i centralnych bibliotek posiada wygodną stronę: zabierając książki do czytania, nauczyciele i nauczycielki uzyskują także możliwość obejrzeć muzeum”. Równocześnie narzekano, że od czasu powstania placówek ich zbiorów nie wzbogacano. W związku z tym, przestawały one być atrakcyjne dla osób, które się z nimi szczegółowo zapoznaly. Postulowano dopełnienie kolekcji nowymi pomocami naukowymi. Jako, że działo się to w początkach 1915 r., a więc, gdy trwała już I wojna światowa, tego słusznego pomysłu nie zrealizowano.

Losów muzeum pedagogicznego w Horodku po początku 1915 r. nie udało się ustalić.

ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

Jak zaznaczono wyżej, wszystkie muzea otrzymały takie same kolekcje, składające się ze 141 poz. (w 363 przedmiotach) pomocy naukowych o wartości 269,61 rubli. Odstępstwa od reguły były minimalne. Podział tematyczny tych zbiorów był następujący: - prawo Boże (religia) – 1 poz., 35 przedmiotów (obrazki) na sumę 7,65 rubli; - nauka pisania (j. rosyjskiego) – 2 poz. (tablice), 4 przedmioty na sumę 2,55 rubli; - zoologia – 65 poz., 65 przedmiotów na sumę 52,01 ruble; - anatomia, medycyna i higiena – 4 poz., 14 przedmiotów na sumę 25,70 rubli; - geografia ogólna i matematyczna – 42 poz., 103 przedmioty na sumę 88,80 rubli; technologia – 13 poz., 13 przedmiotów na sumę 19,50 rubli; - tellurium i kolekcja miar – 5 poz., 10 przedmiotów na sumę 18,95 rubli; - stereoskop i 100 obrazków do niego, o wartości 46 rubli; - pomoce do arytmetyki – 4 poz., 15 przedmiotów na sumę 4,24 rubli; - broszury objaśniające – 2 sztuki (ceny nie podano).

W sprawozdaniu za 1909 r. umieszczono nieco szczegółów co do obiektów składających się na kolekcje. Tak więc na przykład plansze do botaniki przedstawiały między innymi zwierzęta tropikalne i polarne, plansze Barzowa przedstawiały europejską część Rosji z podziałem na poszczególne obszary z wyobrażeniami przyrody i głównych zajęć ludności, plansze do technologii prezentowały różne rodzaje wytwórczości, np. obróbkę szkła, zaś obrazki do stereoskopu zawierały wizerunki rosyjskich miast, zabytków, świątyń, pałaców i in.

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

Brak

Strategia pozyskiwania zbiorów

Zakupy

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

Wileński Okręg Naukowy ze środków ministerialnych.

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

Brak

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

Brak konkretnych danych.

WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

W pomieszczeniach muzeum.

Wystawy czasowe

Brak

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

Brak danych.

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

Nie stwierdzono

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

Nie stwierdzono.

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

Powiat horodecki

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

Według sprawozdania za 1909 r., muzea miały być odwiedzane przez nauczycieli cerkiewnych i początkowych szkół, czsami z uczniami. Brak konkretnych danych na temat osób odwiedzających muzeum w Horodku.

ŹRÓDŁA:

Bibliografia

- Днепров Э.Д., *Российское образование в XIX – начале XX века*, т. 2. Москва 2011, s. 315–401.

- *Отчет о состоянии учебных заведений и учреждений Виленского учебного округа за 1909 год*, Вильна 1910.

- *Отчет о состоянии учебных заведений и учреждений Виленского учебного округа за 1910 год*, Вильна 1911.

- *Отчет о состоянии учебных заведений и учреждений Виленского учебного округа за 1914 год*, Вильна 1915.

- *Памятная книжка Виленского учебного округа на 1915 год*, Вильна 1915, s. 102–103.

- Сергеевкова В.В., Ершова О.И., Гулюк М.А., Шараева Е.И., *Виленский учебный округ: политика российского правительства в области образования (вторая половина XIX — начало XX в.)*, „Российские и славянские исследования”, т. 3, 2008, s. 57–75.

- *Учебные округа*, [w:] *Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона*, т. XXXV, С.-Петербург 1902, s. 102–103.

Archiwa / zespoły archiwalne / źródła / inwentarze / księgi gości

Nie stwierdzono

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

Brak

Ciekawe cytaty

Zob. rubryka „Misja muzeum”. Jest to cytat z: *Отчет о состоянии учебных заведений и учреждений Виленского учебного округа за 1909 год*, Вильна 1910, s. XXVIII.

„Muzea przynoszą uczącym i dziełu wykładania ogromną korzyść: uczący dokonują niezbędnych zapożyczeń i wykorzystują je następnie w praktyce. Muzea przynoszą także rzeczywistą korzyść uczącym się w tych szkołach, przy których one są umieszczone” [cyt. z: *Отчет о состоянии учебных заведений и учреждений Виленского учебного округа за 1914 год*, Вильна 1915, s. 26].

UWAGI:

Serdeczne podziękowania dla p. Taczjany Zacharowej z Białoruskiej Biblioteki Narodowej w Mińsku za dostarczenie pdf-ów wszystkich trzech tomów: *Отчета о состоянии учебных заведений и учреждений Виленского учебного округа*.

Muzeum tego nie notuje Aleksandr Gużałowski w swojej książce o początkach muzeów białoruskich.

OPRACOWANIE:

Autor opracowania:

Dariusz Dąbrowski

Data sporządzenia karty:

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

X

METADANE* (wypełnia redaktor portalu)

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)	
LOKALIZACJA GPS	
KLASYFIKACJE	
DATA UTWORZENIA	
AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	
PRAWA	